

John M. Grondelski

"Introduction to moral theology",
Romanus Cessario, Washington 2001
: [recenzja]

Collectanea Theologica 73/2, 214-215

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Romanus CESSARIO, *Introduction to Moral Theology*, „Catholic Moral Thought” Series, The Catholic University of America Press, Washington 2002, ss. xxiii+ 268.

W dziejach teologii moralnej podręczniki odgrywały niejednoznaczną rolę. Często zapomina się np., że św. Tomasz z Akwinu napisał swą *Summę Teologiczną* jako podręcznik dla studentów rozpoczynających studium teologii moralnej. Jeśli *Summa* spełniała rolę pozytywną, to jednak nie można tego samego powiedzieć o podręcznikach, wywierających w okresie potrydenckim silne wpływy jako kompendia teologii moralnej dla spowiedników.

W sytuacji przewrotu charakteryzującego katolicką teologię moralną w ostatnich czterdziestu latach, wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Ameryki w Waszyngtonie orzekło, że nadszedł czas na opublikowanie serii nowoczesnych, dziś aktualnych podręczników katolickiej teologii moralnej, zgodnych z doktryną katolicką, przeznaczonych dla współczesnych studentów (zwłaszcza dla studiów magisterskich i seminaryjnych). Seria „Katolicka Myśl Moralna” (The Catholic Moral Thought), pod redakcją dominikanina Romanus Cessario, stara się oddać pluralizm filozoficzny, zachowując zgodność z Magisterium Kościoła. Niniejszy tom jest pierwszym w tej serii, wprowadzeniem do pryncypiów teologii moralnej. Wiernie w stosunku do własnych poglądów filozoficznych autora, będącego największym współczesnym tomistą Ameryki, książka ta daje wykładnię tomistyczną wielu ważnych tematów z dziedziny podstaw teologii moralnej: jak cnoty, prawo natury, istota dobrych uczynków i pojęcie wolności).

Doszukiwanie się jasnych rozróżnień między teologią moralną i innymi gałęziami teologii w dziełach Doktora Anielskiego jest anachroniczne: Tomasz traktował teologię całościowo. Moralność była po prostu ludzką odpowiedzią na początek i koniec człowieka. Takie spojrzenie jest kluczowe, bowiem Tomasz skupiał się na interdyscyplinarności prawd teologicznych: nauczanie moralne nie rozstrzygało arbitralnie, ale czerpało z wielu podstawowych prawd mówiących o Bogu i człowieku, i te prawdy nie mogły być zepchnięte na margines jako niepokrewne teologii moralnej. Ponadto ściśle podziały w teologii na poszczególne jej dyscypliny miałyby sens w przypadku organizowania wydziału teologicznego, ale często zaciemnia to skądinąd ważne zjawiska, np.: czym powinien być chrześcijanin w konsekwencji swej wiary.

Cessario na szczęście wzywa teologów moralnych do przejścia ponad tymi podziałami i do ponownego połączenia teologii moralnej z szerszym dziedzictwem teologicznym. Rozdział I, *Punkt wyjścia teologii moralnej*, opiera całe ujęcie teologii moralnej na doktrynie mówiącej o człowieku stworzonym na podobieństwo Boga i przeznaczonym do zbawienia. W ten sposób teologia moralna pozostaje dynamicznie złączona z antropologią teologiczną. Pozwala to także uniknąć niebezpie-

czeństwa, znanego w teologii sprzed Vaticanum II, wynikającego z dzielenia teologii moralnej na minimalistyczną, obowiązującą wszystkich, i teologię ascetyczną i mistyczną przeznaczoną dla (zazwyczaj duchownej) elity.

Inną ilustracją integrujących i globalizujących tendencji Cessario jest jego ujęcie prawa natury. Dla niego stosunek między prawem naturalnym a wiecznym nie jest problemem wyłącznie teoretycznym. Prawo naturalne nie jest jakimś arbitralnym nakazem, a tym mniej odniesieniem do samej tylko fizycznej rzeczywistości. Prawo naturalne partycypuje bowiem w prawie wiecznym, w Mądrości Bożej porządkującej akt stwórczy, w całym bogactwie, jakie zawiera zamysł Bożej Mądrości. Takie spojrzenie w bogaci w znaczny sposób dyskusję o prawie natury, jaka toczy się w teologii moralnej od kilku dziesięcioleci.

Inną silną stroną książki Cessario jest jej skupienie się na cnotach. Św. Tomasz, choć nie umniejsza znaczenia moralnego czynów indywidualnych, to jednak słusznie podkreśla, że człowiek na prawdę dobry musi być człowiekiem cnotliwym. Przez swe ostatnie książki (np. *The Moral Virtues and Christian Ethics*) Cessario przyczynił się bardzo do przywrócenia cnót, jako punktu ciężkości w teologii moralnej. Ten wysiłek podejmuje on także w niniejszym dziele.

Rozdział IV, *Forma moralnie dobrego działania*, cierpliwie tłumaczy tomistyczne pojęcie czynów moralnie dobrych z punktu widzenia składowych tychże czynów: *finis operis*, *finis operantis* („cel dzieła” i „cel działającego”) i okoliczności im towarzyszących. Jego wykład jest także dobrą krytyką teorii proporcjonalistycznych w teologii moralnej, teorii ostatecznie odrzuconych w 1993 r. w encyklice *Veritatis splendor*.

W sposób interesujący Cessario wytacza silny argument (w rozdziale *Ucieczka od cnoty: spojrzenie na system kazuistyczny* s. 229-242) przeciwko temu, czy kazuistyka sprzed Vaticanum II wspierała proporcjonalistyczne teorie moralne. Zarówno tak bardzo akcentowane indywidualne czyny moralne, jak i rola cnót w teologii moralnej, weszły w szerszy obieg. Cessario przekonująco uzasadnia, że tylko całościowe przywrócenie sobie na powrót centralnego miejsca cnotom jest w stanie poprawnie zreorientować katolicką teologię moralną.

Jeśli recenzent znajduje w dziele jego braki, dotyczy to stylu autora: Cessario ma czasem wzięty i mało przejrzysty sposób wyrażania swych myśli. Zakładając zawilgość właściwą myśli tomistycznej, pożądane byłoby większa jasność i czytelność. Walter Farrell OP dał wspaniały przykład, jak należy to czynić, w swej „popularyzacji” św. Tomasza – *A Companion to the Summa (Przyjaciół Summy)*, który ukazał się w latach czterdziestych. Cessario niestety, nie jest Walterem Farrellem.

Książka zasługuje jednak na szersze upowszechnienie wśród katolickich teologów moralnych, studentów teologii moralnej i filozofów tomistycznych. Warto ją z przekonaniem polecić.

John M. Grondelski, Seton Hall University, New Jersey (USA)